

Koers Economie van de toekomst

1 Inleiding

In het Verstedelijkingsakkoord zijn met het Rijk afspraken gemaakt over de voor de regio belangrijke opgaven en de ruimtelijke gevolgen hiervan. De economie is hierbij een essentieel onderdeel dat tot op heden -zoals overigens in veel regio's- wat achterbleef in de discussies. Economie is meer dan werk, gemeten in aantallen bedrijven en banen: het gaat ook om belangrijke onderwerpen als innoveren en verduurzamen, banen voor iedereen (inclusie) in een nieuwe steeds meer digitale omgeving. Een gezonde economie draagt ook bij aan de doelen van de brede welvaart en de opgaven die we hebben op het gebied van energietransitie.

Maar er is meer: de enorme woningbouwopgave in de regio (60.000 nieuwe woningen zijn voorzien) vraagt om nieuwe werkplekken, zodat mensen in hun directe omgeving kunnen werken, onnodige pendel (en CO2 uitstoot) wordt tegengegaan en ons talent voor de regio wordt behouden.

Er is verder een groeiende maatschappelijke weerstand tegen grootschalige (nieuwe) werklocaties, aan de andere kant is het feitelijke ruimtebeslag voor werken relatief klein en bedraagt slechts 2,5% van het totale ruimtegebruik in ons land.

Belangrijk is dan ook dat er voor de langere termijn aandacht én ruimte voor economie moet zijn. Hierover heeft minister Adriaansens in december 2022 een brief naar de Kamer gestuurd, waarin ze het belang van ruimte voor economie benadrukt en daarbij de eerste contouren voor het benutten van bestaande werklocaties en de inzet voor een beperkt aantal nieuwe locaties voor de toekomst schetst. De GMR heeft daarom in 2022 bouwstenen verzameld voor een nieuwe economische koers: Economie van de Toekomst die moeten leiden tot een toekomstbestendige economie in 2040. In Economie van de Toekomst haken we meer aan bij ontwikkelingen als de energietransitie, de circulaire transitie en de grote woningbouwopgave. We doen daarin voorstellen voor scherpere keuzes passend binnen de ambities en contouren van de huidige regionale agenda.

2 Basisdocument en afspraken Verstedelijkingsakkoord als basis voor de koers

In de regionale agenda kijken we 5 jaar vooruit, een beeld van onze economie in 2040 en verder is nodig om ook nu de juiste keuzes te kunnen maken. We hebben met het Rijk in het Verstedelijkingsakkoord de volgende afspraken gemaakt:

- a. *We werken op basis het onderzoek naar het toekomstperspectief voor de regionale economische ontwikkeling van Foodvalley en de Groene Metropoolregio voor het BO MIRT van november 2023 gezamenlijk de programmering uit voor de duurzame, economische ontwikkeling. We betrekken daarbij het 'Programma Werklocaties' van het ministerie van EZK. De resultaten bespreken we op het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) 2023;*
- b. *We onderzoeken welk instrumentarium, regelingen en inzet er nodig is om de afspraken waar te maken. Hierbij betrekken we het topsectoren-beleid, greendeals en bekijken of er experimenten of fieldlabs nodig zijn om de economie van de toekomst (circulair, duurzaam, innovatief) te versnellen;*

- c. *De provincie Gelderland maakt daarvoor nieuwe prognoses t/m 2030 met een doorkijk naar 2040. Het toekomstperspectief en de nieuwe prognoses kunnen leiden tot aanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) voor beide regio's. In de RPW's worden de doelstellingen voor de economische ontwikkeling vertaald naar de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen voor het aantal te realiseren arbeidsplaatsen en oppervlakte werklocaties – binnenstedelijk, op campussen en op bedrijventerreinen. De RPW's zijn gebaseerd op prognoses t/m 2030 en bevatten een doorkijk naar 2040.*
- d. *De bestaande afspraken over uitbreiding van bedrijventerreinen (in de vigerende RPW's) blijven doorgang vinden, zolang die voldoende aantoonbare regionale meerwaarde hebben en hergebruik van bestaande terreinen in beschouwing is genomen (programma GRIP op grote bedrijfsvestigingen). Die afspraken zijn gebaseerd op prognoses tot en met 2030. Omdat door de schaarse ruimte niet langer enkel in de ruimtebehoefte kan worden voorzien op nieuwe bedrijventerreinen, bezien we de mogelijkheden om prioriteit in de marktvrage aan te brengen en de efficiency van het ruimtegebruik op bedrijventerreinen te verhogen;*
- e. *We onderzoeken gezamenlijk in 2023 de mogelijkheden om de hoge milieucategorieën bedrijven te verplaatsen/te bundelen om daarmee potentiële woningbouwlocaties vrij te spelen.*

De opgaven Groene Groei en Productieve regio hebben adviesbureau Buck Consultants International (BCI) gevraagd inzicht te geven in mogelijke economische toekomstscenario's. Hoe ziet onze economie er in 2040 uit, wat betekent dat voor de keuzes die we moeten maken de komende jaren? Het onderzoek is uitgevoerd samen met partners in de regio. De output is verwerkt in het basisdocument (Economie van de Toekomst) dat gebruikt kan worden als input voor toekomstige keuzes .

In het proces met BCI hebben we drie stappen gezet:

1. Een foto van de regio

We zijn gestart met het maken van een 'foto' van de regio: hoe staan we ervoor, wat valt op, wat zijn trends en ontwikkelingen? Uit de analyses kwam o.a. naar voren dat de regio het vooral moet hebben van de combinatie van sectoren Health, Hightech & Energy (de crossovers). Dit, geflaneerd door een campus, Universiteit, Hogeschool en diverse ROC's maakt deze regio uitermate interessant. Daarnaast zien we dat deze regio de meest bereikbare en centraal gelegen Europese regio is, waardoor ook de logistieke sector floreert. Ook het sterke MKB is noemenswaardig, veel innovaties komen juist uit dit segment.

2. Van foto van de regio naar scenario's

Niemand weet hoe de toekomst er uit ziet. Veranderingen volgen elkaar in een hoog tempo op en dat vraagt een forse flexibiliteit in beleid maken en handelingsperspectieven. Om toch enig 'grip' op de toekomst te krijgen zijn zogenaamde WLO scenario's vervaardigd waarin tal van trends (zoals demografie, politiek, klimaat, economie, sociaal) zijn doorgerekend voor de toekomst. Op basis van het DNA en de positionering van de regio zijn een drietal 'passende' en bij de regio horende scenario's verder uitgewerkt en doorgerekend:

- Een MKB-gedreven economie met name gericht op de industrie, energie en bouwnijverheid en stimulering van de maakindustrie.
- Een Kennis- en innovatie economie waarbij met name de sectoren zakelijke dienstverlening, zorg en overheid zich bovenmatig ontwikkelen.

- Een Platformeconomie, met name gericht op ontwikkeling van de sectoren zakelijke handel, vervoer en opslag en informatie en communicatie.

De scenario's bieden een bruikbaar inzicht in de opgaven zonder extra ingrepen en/of impulsen vanuit het beleid. In alle gevallen is ruimte nodig voor economie (bestaande werklocaties beter benutten en nieuwe werklocaties creëren) en is er een grote opgave als het gaat om het behalen van de klimaatdoelen en een opgave op het gebied van de arbeidsmarkt.

3. Van scenario's naar leidende principes

Kiezen voor één scenario kan niet, maar we kunnen wel met beleid sturen waar we het accent op willen leggen. We hebben in onze economie altijd te maken met elementen uit alle drie de scenario's juist door onze kracht in de combinatie van meerdere topsectoren, een sterk MKB en een forse logistieke sector. Om verder richting te geven aan beleid en uitvoering hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd in de benadering van de economie van de toekomst. We hebben dat Leidende Principes genoemd. Ze geven richting aan het beleid en de uitvoering. Hiermee trechteren we de discussie, kaderen we het in en leggen we een bodem voor een koers voor de toekomst. Het gaat daarbij om de volgende leidende principes:

- De beleidsinzet voor economie concentreert zich op de regionale topsectoren met inachtneming van de kracht van de overige sectoren en clusters.
- We streven naar een economische ontwikkeling op basis van een circulaire economie.
- De ontwikkeling van de regionale economie is daarnaast gebaseerd op de principes van Brede Welvaart (met aandacht voor inclusie in werken).
- Voor iedere (nieuwe) woning is een baan in de regio beschikbaar, en vice versa voor iedere baan is een passende woning beschikbaar.
- De inzet voor de economie vraagt beperkt om nieuwe ruimte, focus ligt op het gebruik maken van bestaande werklocaties op een slimme en duurzame wijze.
- De economie van de toekomst vraagt om een actieve bevordering van de arbeidsmarkt.

Hiermee is de basis gelegd voor de koers voor de langere termijn.

3 Een nieuwe economische koers met 7 thema's

Op basis van de informatie uit het traject met BCI zijn we met bestuurders van de Productieve Regio in gesprek gegaan om gezamenlijk de koers te bepalen; waar willen we ons de komende jaren nu echt hard voor maken? Wat zijn de belangrijkste onderwerpen waarmee we aan de slag willen om te komen tot een toekomstbestendige economie? De leidende principes hebben hierbij belangrijke richting gegeven. In een aantal bestuurlijke sessies zijn een zevental lijnen ontwikkeld die een goede koers bieden voor de Economie van de Toekomst:

1. Balans in de ontwikkeling van wonen en werken.
2. Verstevenigen van de ecosystemen van de campussen en hun regionale spin-off.
3. Ruimte beschikbaar in Hoge Milieu Categorie (HMC)-gebieden voor circulaire activiteiten.
4. Logistiek in relatie tot de topsectoren.
5. Netcapaciteit en netcongestie aanpakken.
6. Herstructurering en intensivering van werklocaties.
7. Belang van balans op de arbeidsmarkt.

Deze lijnen zijn tijdens het Economisch Beraad besproken met twee Gedeputeerden van de provincie (Ruimtelijke Ordening en Economie) waar deze thema's bevestigd zijn. In de stap naar ruimtelijke

vertaling zal zowel in het traject naar het nieuwe RPW als in de gebiedsprogramma's het gesprek hierover in breder verband moeten worden voortgezet.

Thema 1 – Balans in de ontwikkeling van wonen en werken

De regio heeft een groeiende bevolking (tot 2040 worden 60.000 woningen gebouwd). Om in balans te groeien zetten we in op het meer in balans brengen van wonen en werken (wat op een positieve manier bijdraagt aan onze mobiliteitsopgave) en ruimte te bieden voor economische activiteiten/arbeidsplaatsen, zodat een betere balans tussen wonen en werken de mobiliteitsstromen dichterbij elkaar brengt en beroepsbevolking ook kan werken binnen de eigen regio.

In verhouding tot andere metropoolregio's werkt een beperkt aandeel van de in de Groene Metropoolregio wonende beroepsbevolking ook in de eigen regio. Er vindt dus relatief veel woon-werk pendel plaats met andere regio's. Waar de bereikbaarheid van de regio op een aantal corridors en tijdens bepaalde tijdstippen van de dag nu al onder druk staan, zal de mobiliteit verder groeien. We kunnen een deel van die groei opvangen binnen het huidige mobiliteitssysteem, bijvoorbeeld door te investeren in nieuwe (snel)fietsroutes en HOV-verbindingen, maar we moeten ook inzetten op gedragsverandering en het stimuleren van duurzame mobiliteit. Dat kan door mensen minder te laten reizen (bijvoorbeeld door thuiswerken te blijven stimuleren), op een ander tijdstip te laten reizen (buiten de spitsen) of hen te laten kiezen voor een duurzamer vervoersmiddel of een ketenreis met meerdere (duurzame) vervoersmiddelen.

Koers

Er komen 60.000 woningen bij, dit is een enorme opgave en daarmee ontstaat er ook een grote ruimtevrage voor wonen. Op dit moment moet ruimte voor economie nog vaak wijken voor wonen. Beide in relatie tot elkaar oppakken is echter van groot belang. Parallel aan de woningbouwopgave zetten wij daarom in op het creëren van voldoende arbeidsplaatsen; wonen en werken moeten in balans zijn. Wij zetten erop in om wonen en werken (en de ruimtevrage) meer in relatie tot elkaar te bezien. Dit heeft ook zijn effect op mobiliteit. Het verminderen van pendelstromen (in zijn algemeenheid) wordt daarmee een belangrijk onderdeel van deze aanpak.

Naast extra werkgelegenheid creëren voor de 60.000 woningen is het ook nodig om nieuwe werkgelegenheid toe te voegen voor de arbeidsplaatsen die verdwijnen in de 'oude industrie'. Dit is ook vastgelegd in de Verstedelijkingsstrategie.

Thema 2 - Verstevenigen van de ecosystemen van de campussen en hun regionale spin-off

De focus van economisch beleid op regionale topsectoren, onder de noemer van Lifeport, richt zich op Health (en de cross over tussen Food & Health), High tech en Energy. Deze innovatieve en ook stuwende sectoren zijn belangrijk voor onze economische ontwikkeling en leveren een bijdrage aan de maatschappelijke opgaven, zoals de klimaattransitie en de transitie naar een circulaire economie. Deze innovatieve bedrijven vinden hun basis op de campussen in de regio. Zowel goed functionerende Innovatiemilieus als campussen als werkmilieus voor scale-ups zijn hiervoor belangrijke pijlers.

De Groene Metropoolregio kent voor ieder van de regionale topsectoren een campus:

- Health: Campus Heijendaal
- High tech: Novio Tech Campus

- Energy: (Cleantech campus) IPKW

Ook de komende jaren zal de ruimtevrage naar campussen verder toenemen. Deze ruimtevrage komt niet zozeer van bedrijven die groeien, maar juist van startups die ontstaan vanuit de kruisbestuiving tussen onderwijs, kennisinstellingen en bedrijfsleven. Daarnaast trekken campussen R&D-hubs van bedrijven van buiten de regio, die zich aangetrokken voelen door het ecosysteem dat op de campus bestaat. Het is dus zaak om op de campussen voor deze specifieke doelgroepen ruimte te reserveren. Campussen kennen een eigen dynamiek met een ander markt-/verzorgingsgebied dan reguliere bedrijventerreinen, waardoor het nog niet mogelijk is geweest om de exacte uitbreidingsvraag in de behoefteeraming in beeld te brengen. Dit is de volgende stap in het nieuwe RPW.

Daarnaast ontstaan vanuit de campussen ook succesvolle scale-ups met andere vestigingseisen dan op een campus kunnen worden geboden. Deze scale-ups hebben, naast R&D-ruimte en kantoor, vaak ook behoefte aan betaalbare werkruimte voor (pilot en/of commerciële) productie. Concreet gaat het voor een scale-up vaak om een ruimtevrage van enkele honderden vierkante meters tot een paar duizend vierkante meter met mogelijk milieuruimte (categorie 2-4), Ondanks dat deze groep bedrijven ook graag actief is in een innovatieomgeving, is de activiteit meestal niet passend of toegestaan op campussen. Hierdoor vindt dit veelal plaats op meer reguliere bedrijventerreinen (een gemengd bedrijvenpark).

Koers

We willen inzetten op de doorontwikkeling van onze topsectoren waarvoor ruimte nodig is op de campussen. De Novio Tech Campus wordt de komende jaren ontwikkeld zodat de ontwikkeling van de regionale topsector Hightech ook in de toekomst is geborgd. Ook voor de regionale topsectoren health en energy dient dit goed te worden geborgd en hiervoor is extra ruimte nodig waar nog niet in is voorzien.

Om als regio te kunnen (blijven) profiteren van de successen van campussen is het daarnaast van belang om ook geschikte ruimte te reserveren voor succesvolle scale-ups, zodat zij zich binnen het regionale ecosysteem kunnen blijven doorontwikkelen.

Beide ruimtevragen nemen we mee in het nieuwe RPW

Thema 3 - Ruimte beschikbaar in Hoge Milieu Categorie (HMC)-gebieden voor circulaire activiteiten

Wij vinden het belangrijk dat er ruimte geboden wordt voor hmc-activiteiten. Dit is nodig om onze ambities als circulaire topregio waar te kunnen maken. Selectiviteit in type bedrijf (gelieerd aan de topsectoren) en locatie is daarbij noodzakelijk.

Ruimte voor hmc (milieucategorie 4.1 en hoger) is nodig om bedrijven die hinder veroorzaken voor hun omgeving te kunnen huisvesten. Het gaat dan bijvoorbeeld om productie van geluid en/of geur, opslag van gevaarlijke stoffen en/of zware transportbewegingen. Dit type activiteiten bevindt zich idealiter daarom niet in de (te) dichte nabijheid van woningen. We zien dat op enkele plekken in de regio bestaande hmc-bedrijven in de knel komen door woningbouw of transformatie van bedrijventerrein naar woningbouw.

Hierdoor is er weinig ruimte voor nieuwe of groeiende bedrijven die hinder veroorzaken. Bovendien bieden nieuwe bedrijventerreinen zelden ruimte voor bedrijven die behoefte hebben aan milieucategorie 4.1 en hoger. In de circulaire economie zijn dit juist de bedrijven die we hard nodig hebben om ervoor te

zorgen dat gebruikte producten en materialen weer opgewaardeerd kunnen worden tot grondstof die opnieuw (hoogwaardig) kan worden gebruikt.

Omdat de ruimte voor hmc-activiteiten beperkt is, is het raadzaam om als regio selectief te zijn in welk type hmc-activiteit we faciliteren en welke niet. Omdat dit type bedrijvigheid een bepaalde hinder met zich meebrengt is het bovendien zaak kritisch naar mogelijke nieuwe en uitbreidingslocaties te kijken, in relatie tot woningbouw.

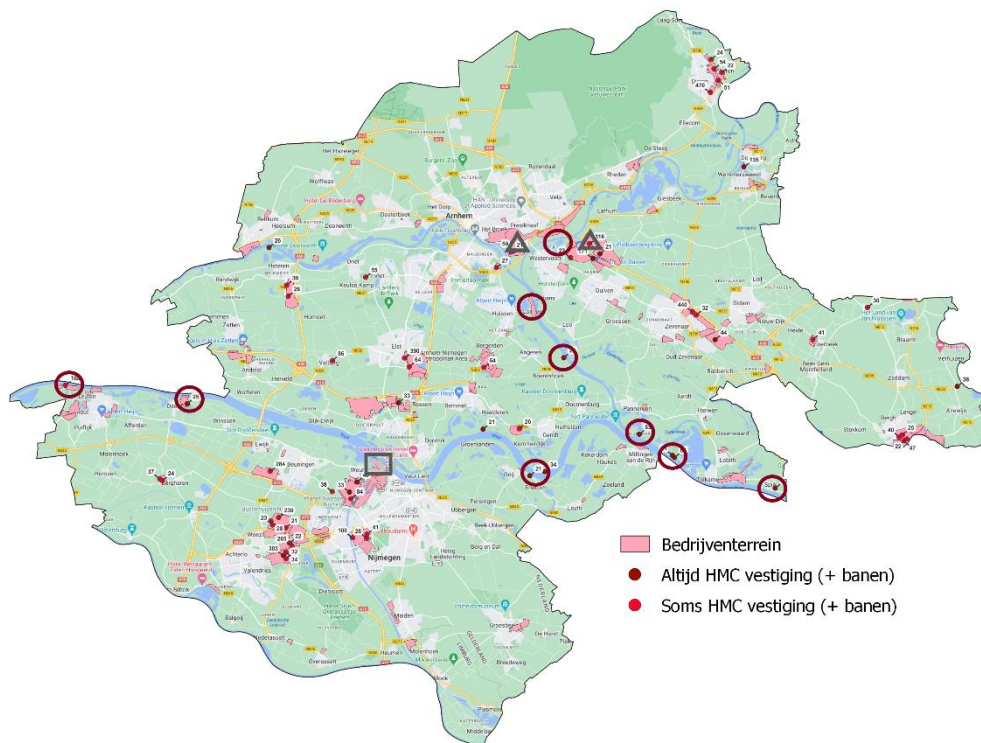
Het huidige ruimtebeslag en daarmee de exacte ruimtebehoefte van hmc-activiteiten in de periode tot en met 2040 is niet eenvoudig inzichtelijk te maken. Dit heeft ermee te maken dat de categorisering van veel bedrijfsactiviteiten wel of geen hmc van verschillende factoren afhankelijk is. In het nieuwe RPW nemen we de ruimtebehoefte voor hmc bedrijvigheid integraal mee.

Koers

Lijn is alleen hmc-activiteiten faciliteren die gelieerd zijn aan de topsectoren óf een direct bijdrage leveren aan de ambitie om een circulaire topregio te worden. De volgende stappen zien we voor ons voor de nadere uitwerking:

1. Optimalisatie van het gebruik van bestaande hmc-locaties op bedrijventerreinen.
2. Bekijken of de locaties van de solitaire hmc-bedrijven (zoals de steenfabrieken) de mogelijkheid bieden om (nieuwe) circulaire activiteiten te accommoderen/ clusteren.
3. Samen met de provincie de hmc-bedrijven in beeld brengen die zich in (te) dichte nabijheid van woningen (of toekomstige plannen voor woningbouw) bevinden en vanuit o.a. het streven naar brede welvaart idealiter op een andere locatie gevestigd zouden moeten worden.

De nadere uitwerking vindt plaats in het RPW

Figuur 1 Kaart met hmc-locaties. Steenfabrieken (omcirkeld) en locaties met beschikbare hmc-ruimte (groene driehoek: IPKW en Innofase) en met potentiële hmc-ruimte (grijs vierkant: Engie-terrein).

Thema 4 - Logistiek in relatie tot de topsectoren

Logistiek (in de brede zin: zowel goederen als diensten, transport met regionale en buiten-regionale bestemming, en verschillende modaliteiten) is een basisvoorwaarde voor een economisch vitale en leefbare regio. De logistieke sector is tenslotte noodzakelijk om andere sectoren effectief en efficiënt te laten functioneren, en ervoor te zorgen dat consumenten hun producten ontvangen.

Daarbij speelt logistiek een expliciete randvoorwaardelijke rol bij maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, verstedelijking, groene groei, kwaliteit van leven en bewuster gebruik van ruimte. Deze logistiek dient zo schoon en efficiënt mogelijk te worden georganiseerd. Logistiek vormt een integraal onderdeel van andere sectoren, in samenwerking met mkb, industrie en/of kennis/innovatie-instellingen. In onze regio heeft de logistieke sector, zoals in de meeste Nederlandse regio's, een significante omvang. De Groene Metropoolregio, gemeenten en provincie faciliteren logistiek specifiek rond de regionale topsectoren, maar niet uitsluitend. Logistiek ontwikkelt zich over alle sectoren. De toekomstige ruimtebehoefte voor logistiek is naar verwachting circa 90 tot 225 hectare (tot 2040). Hiermee blijft deze sector een aanzienlijke ruimtelijke druk op de regio zetten. Indien actief wordt gestuurd op een focus van logistiek op de regionale topsectoren, dan zal dit deze ruimtelijke druk naar verwachting reduceren met circa 20 tot 70 hectare (tot 2040). Daarbij ligt een focus op multimodale locaties met ook duurzaam transport over water.

Natuurlijk is ruimtelijke inpassing en meerlaags bouwen hierbij van groot belang. Ook het onderscheid in stadsdistributie, regionale DC's of (inter)nationale DC's, die wel of niet gericht op bepaalde sectoren (health, hightech, energy), of met veel of weinig arbeidsplaatsen per ha. Hoogwaardige logistiek gaat over productiviteit en innovatie. Zeker voor een langere termijnplanning is het binden van hoogwaardige logistieke vestigingen van verladers of dienstverleners een goede stap in de richting van toekomstbestendige werkgelegenheid.

Koers

BCI adviseert om logistiek te blijven faciliteren. Wij onderschrijven dit maar wel bij voorkeur gekoppeld aan onze topsectoren Health, Hightech en Energy. In het RPW zullen we in overleg met de gemeenten verkennen hoe we hierover afspraken kunnen maken. Dat geldt ook voor de overige logistiek waarbij we ons willen richten op bedrijven die werkgelegenheid bieden voor de mensen die in onze regio wonen. We gaan niet actief werven op grootschalige logistiek. Reeds gevestigde logistieke bedrijven bieden we beperkt uitbreidingsruimte.

Thema 5 - Netcapaciteit en netcongestie aanpakken

Beperkte capaciteit van en congestie op het elektriciteitsnet vormt steeds vaker een belemmering voor de aansluiting van nieuwe bedrijfslocaties of terug levering aan het net van opgewekte groene energie. Het is daarom belangrijk om in te zetten op meerdere mogelijke oplossingen, dat wil zeggen om te investeren in zowel uitbreiding van het elektriciteitsnet als in innovatieve, lokale oplossingen.

De beperkte netcapaciteit en de netcongestie op het elektriciteitsnet is een belangrijk knelpunt in de doorontwikkeling van onze regio naar een schone, duurzame en toekomstbestendige economie. Dit vormt ook steeds vaker een belemmering voor de aansluiting van nieuwe bedrijfslocaties of terug levering aan het net van opgewekte groene energie. Bij de locatiekeuze voor ontwikkeling van nieuwe

en/of uitbreiding van bedrijventerreinen is de mogelijkheid tot aansluiting op en beschikbaarheid van voldoende netcapaciteit een van de bepalende randvoorwaarden. In de planvorming en bij de uitgifte dient daarom rekening gehouden te worden met ruimte voor energie-infrastructuur. Dit betekent dat de verhouding tussen bruto en netto hectare bedrijventerrein verandert. Energie-infra wordt bij aansluiting op het elektriciteitsnet in de openbare ruimte gerealiseerd. Er blijft zodoende minder ruimte over voor uitgifte.

We vinden het belangrijk om ook in te zetten op investeren in innovatieve, lokale oplossingen. In dat geval is er mogelijk minder ruimte nodig voor energie-infra, waardoor meer ruimte overblijft voor uitgifte.

Koers

We koersen op het zowel ruimte reserveren voor energie-infra (indien noodzakelijk) als rekening houden met aansluiting op bestaande infrastructuur als op innovatieve, lokale oplossingen:

1. Bij de ontwikkeling van nieuwe of uitbreiding van bedrijventerreinen wordt een (nader te bepalen) percentage van de ruimte in het gebied gereserveerd voor energie-infrastructuur om aansluiting op en voldoende capaciteit van het elektriciteitsnet te waarborgen. Daarover vindt in een vroeg stadium afstemming plaats met de netbeheerder, zodat deze factor medebepalend is bij de locatiekeuze. Dit nemen we in het RPW op als randvoorwaarde bij locatiekeuze.
2. Van punt 1 kan worden afgeweken indien innovatieve, lokale oplossingen noodzakelijk en/of aantrekkelijker blijken. Het is dan aan de gemeente (of private ontwikkelaar) om de technische, financiële en juridische aspecten onderdeel te laten uitmaken van de gebiedsontwikkeling en de gronduitgifte. De regio ondersteunt hierbij door kennis te verzamelen en te delen. Mogelijk resulteert een innovatieve, lokale oplossing bovendien in een hoger percentage uitgeefbare grond, waarmee een deel van de kosten gedekt kan worden. Bovendien wordt budget vrijgemaakt om te investeren in de doorontwikkeling van dit type oplossingen.

Thema 6 - Herstructurering en intensivering van werklocaties

Zorgvuldig ruimtegebruik ligt aan de basis van de groene groeiambities van de Groene Metropoolregio. Om die reden is optimalisatie van het ruimtegebruik van onze bestaande bedrijventerreinen belangrijk. Zo zorgen we ervoor dat het juiste bedrijf zich op de juiste plek kan vestigen en ontwikkelen we nieuwe locaties alleen als dat echt nodig is.

De ruimtevraag van bedrijven in de regio hoeft niet alleen op nieuw uit te geven bedrijventerreinen te landen, maar kan deels ook terecht op bestaande locaties, het beter benutten van bestaande locaties is de ambitie van de Verstedelijkingsstrategie, die alle gemeenten in de GMR hebben vastgesteld. Dat kan op verschillende manieren. De eenvoudigste vorm is het gebruik maken van onbebouwde ruimte op bedrijventerreinen, maar ook herontwikkeling van bebouwde bedrijfspanden of andere (onbenutte) functies en intensivering van het ruimtegebruik (niet alleen op 1 verdieping ontwikkelen, maar ook in de hoogte gaan qua bebouwing) behoren tot de mogelijkheden. Van belang is om structureel onderzoek te blijven doen naar de mogelijkheden en daarbij ook de ruimte die nodig is voor andere functies in de openbare ruimte, zoals klimaatadaptatie, groen en energie-infrastructuur in het oog te houden. De potentiële ruimtewinst door herstructurering is afhankelijk van de situatie ter plaatse en het type bedrijf dat zich wil vestigen of wil uitbreiden. Het is daarom lastig de ruimtewinst in een algemeen kengetal uit te drukken. Om te bevorderen dat bestaande bedrijventerreinen beter benut worden, heeft Provincie Utrecht in haar omgevingsbeleid vastgelegd dat 20% tot 30% van de ruimtebehoefte moet worden ingepast op bestaande bedrijventerreinen. Ook draagt de provincie bij aan de uitvoering hiervan.

Provincie Gelderland voert vanaf medio 2022 een onderzoek uit naar de potentie voor ruimtewinst op bestaande bedrijventerreinen. Resultaat van dit onderzoek is een top 30 van bedrijventerreinen in de GMR met kansen voor herontwikkeling. De GMR gaat dit samen met de Provincie dit door vertalen naar de gemeenten in de GMR

Koers

In de Verstedelijkingsstrategie is afgesproken dat we, met het oog op zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik, meer inzetten op optimalisatie van bestaande bedrijventerreinen. Er zijn verschillende manieren om optimalisatie van het ruimtegebruik te stimuleren. De wijze waarop we dit als GMR doen moeten we nog bepalen. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Rolverdeling en verantwoordelijkheid tussen regio, Rijk, Provincie en Gemeenten.
- Financiering: Deze actieve inzet vergt een forse investering in verduurzaming, vergroening, herontwikkeling en herstructurering. Ook hiervoor geldt dat dit samenwerking vergt met het Rijk, Provincie, Ontwikkelings- en Herstructureringsmaatschappij Gelderland (OHG), gemeenten en private partijen.
- Implementatie en beleid: We willen de inzet op het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen vastleggen in het volgende RPW. Samen met de provincie willen we dit proces verder gaan uitwerken.

Thema 7 - Belang van balans op de arbeidsmarkt

Een arbeidsmarkt in balans is van groot belang voor de economische ontwikkeling van onze regio en onze topsectoren. Hiervoor is een regionale Human Capital Agenda ontwikkeld die in april 2022 is vastgesteld door de GMR, The Economic Board en de Provincie. Deze Human Capital Agenda hebben we samen met provincie en The Economic Board opgepakt en vele stakeholders zijn daarbij aangesloten. Daarbij wordt ingezet op drie lijnen:

1. *stimuleren van leven Lang Ontwikkelen voor iedereen,*
2. *aantrekken en behouden van talent*
3. *het stimuleren van het activeren van onbenut arbeidspotentieel.*

De uitwerking van deze agenda is het Human Capital Akkoord, waarin partijen zich committeren aan de agenda en actief een bijdrage leveren in de vorm van projecten, financiering en capaciteit. In dit akkoord komen werkgeversbelangen (economie) en werknemersbelangen (sociaal) samen en wordt gewerkt aan een arbeidsmarkt die werkt